

Med
Sjukv.-anst.
Samlings

REDOGÖRELSE
för
Sjukvården och Ekonomien
vid
Hafskuranstalten
för skrofulösa barn å Styrsö sommaren 1891.

Hafskuranstalten för skrofulösa barn har sedan
förra årsberättelsen utsändes haft att glädja
sig åt mycket deltagande från allmänhetens

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2013

National Library
of Sweden

kapital, hvaraf ränteafkastningen skulle användas till barnens underhåll. Förutom denna stora donation har Hafskuranstalten fått mottaga flere mindre belopp, för hvilka här nedan redogöres.

I Maj 1891 konstituerade sig "Föreningen för vård af skrofulösa barn vid hafskuranstalt" enligt följande

Med
Sjukv.-anst.
Samlings

REDOGÖRELSE
för
Sjukvården och Ekonomien
vid
Hafskuranstalten
för skrofulösa barn å Styrsö sommaren 1891.

—♦♦■♦♦—

Hafskuranstalten för skrofulösa barn har sedan förra årsberättelsen utsändes haft att glädja sig åt mycket deltagande från allmänhetens sida. Detta har synbart gifvit sig tillkänna, dels i donationer, dels genom bildandet af en förening för vård af skrofulösa barn vid hafskuranstalt.

Bland donationerna intager den af framlidne Herr D. Carnegie främsta rummet, utgörande ej mindre än 20,000 kronor, hvaraf hälften skulle få användas till byggnadsfond och den andra hälften skulle bilda ett kapital, hvaraf ränteafkastningen skulle användas till barnens underhåll. Förutom denna stora donation har Hafskuranstalten fått mottaga flere mindre belopp, för hvilka här nedan redogöres.

I Maj 1891 konstituerade sig "Föreningen för vård af skrofulösa barn vid hafskuranstalt" enligt följande

STADGAR:

§ 1.

”Föreningen har till ändamål att upprätthålla en hafskuranstalt för vård af skrofulösa barn, företrädesvis tillhörande Göteborgs samhälle.

§ 2.

För sitt ändamål förfogar föreningen öfver:

1) de tillgångar i fastighet, inventarier och penningar, som för närvarande omhänderhafvas af styrelsen för hafskuranstalten för skrofulösa barn å Styrö;

2) årsbidrag af föreningens medlemmar;

3) de tillfälliga bidrag samt gåfvor och anslag, som kunna lemnas till föreningen;

4) den afkastning, som genom förräntning af föreningens medel kan erhållas;

5) afgifter af betalande patienter.

Vilkor, som fästas vid bidrag, gåfvor eller anslag till föreningen, skola noggrannt iakttagas. Föreningens under Stadsfullmäktige i Göteborg ställda fonder förvaltas af Drätselkammaren i Göteborg under enahanda ansvar och redovisningsskyldighet, som för stadskassans medel, med skyldighet för Drätselkammaren att i Januari hvarje år tillhandahålla föreningen nästföregående års ränteafkastning.

§ 3.

En hvar, som till föreningen erlägger årsbidrag, är medlem af föreningen och vid dess sammankomster berättigad till talan; skolande medlemmarnes namn införas i en uppbördsbok öfver bidrag, som styrelsen under första hälften af hvarje år låter kringbära, och hvilken alltid vid föreningens sammankomster skall vara tillgänglig.

Till bidrag hänföras icke afgifter, som erläggas för betalande barn.

§ 4.

Föreningens angelägenheter ombesörjas af en styrelse, som för ett år i sänder, räknadt från och med den 1 Januari det ena till den 1 Januari det nästföljande

året, väljes af föreningens medlemmar vid ordinarie sammankomsten i April månad hvarje år, och hvilken styrelse, inom de gränser, som af föreningens tillgångar betingas, bestämmer omfånget af föreningens verksamhet samt vidtager de för befrämjande af föreningens ändamål erforderliga åtgärder och anordningar; allt i enlighet med dess stadgar och de särskilda föreskrifter, hvilka af föreningen meddelas.

Styrelsen, som består af sju ledamöter, hvaraf tvenne böra vara damer samt åtminstone en läkare, utser inom sig en ordförande, en vice ordförande, en kassaförvaltare och en sekreterare.

Utom de åligganden, som förut äro nämnda, har styrelsen:

att, beträffande föreningens angelägenheter, föra föreningens talan och bevaka dess rätt;

att uppbära och förvalta föreningens disponibla inkomster, hvilka, så vidt ske kan, böra göras räntebärande genom insättning i bankinrättning eller utlåning mot fullgod säkerhet;

att öfvervaka, att föreningens låne- och säkerhets handlingar, för så vidt som de icke förvaltas af Drätselkammaren i Göteborg, behörigen vårdas och hållas vid gällande kraft;

att öfver sin förvaltning föra fullständiga och ordentliga räkenskaper, hvilka skola för hvarje räkenskapsår afslutas och, tillika med verifikation och styrelsens protokoll samt berättelse af styrelsen om sin verksamhet under året, för granskning öfverlemnas till vederbörande revisorer före den 1 nästföljande Mars.

Styrelsen sammanträder, på ordförandens kallelse, så ofta göromålen det fordra eller någon af ledamöterna det påkallar; skolande vid sammanträdena protokoll föras och i af styrelsen bestämd ordning justeras.

För besluts fattande erfordras, att minst fyra ledamöter äro tillstädes. Hvarje ledamot har en röst, och besluten bestämmas med enkel pluralitet. Utfalla rösterna lika för olika meningar, gäller såsom beslut den mening, ordföranden biträdt.

Styrelsen och revisorerna åtnjuta ej arvoden; men till biträden, som af styrelsen för fullgörandet af dess uppdrag anlitas, utgår godtgörelse efter styrelsens bestämmande.

För fullgörandet af styrelsens uppdrag ansvara ledamöterna gemensamt; dock med sådan inskränkning, att för fattade beslut endast de ledamöter, som deri deltagit, äro ansvariga, och att kassaförvaltaren ensam ansvarar för under hans vård varande kontanta medel.

Med iakttagande af hvad sålunda är stadgadt, må styrelsen kunna, utan vidare inskränkning i sin gemensamma ansvarighet, sig emellan fördela göromålen.

§ 5.

Styrelsens räkenskaper och förvaltning granskas årligen af två revisorer, hvilka utses af föreningens medlemmar vid ordinarie sammankomsten i April månad; hvarjämte Stadsfullmäktige välja en revisor för deltagande i granskningen.

Valet afser det kommande räkenskapsåret, och revisorernas berättelse bör vara till styrelsen inlemnad senast den 1 nästföljande April.

§ 6.

Föreningens medlemmar sammanträda till ordinarie sammankomst under April månad å tid och ställe, som styrelsen utsätter medelst kungörelse, hvilken styrelsen minst åtta dagar förut låter införa i minst två här utkommande tidningar.

Vid denna sammankomst väljas styrelse och revisorer för det kommande räkenskapsåret, äfvensom suppleanter, om så anses nödigt och till det antal, som vid hvarje tillfälle bestämmes.

Vid sammankomsten i April föredragas äfven styrelsens och revisorernas berättelser, tillika med förklaring af styrelsen öfver anmärkningar, som kunna vara af revisorerna framställda, hvarefter föreningens medlemmar besluta i fråga om ansvarsfrihet för styrelsen. I sådant beslut, äfvensom i val af revisorer och deras suppleanter, må styrelsens ledamöter icke deltaga.

Urtima sammankomst hålles när styrelsen finner sådant nödigt eller revisorerna det hos styrelsen begära. Kallelse till urtima sammankomst utfärdas i enahanda ordning, som gäller för ordinarie sammankomst, och skall innehålla uppgift om de ärenden, hvilka dervid komma att behandlas.

I så väl val som andra ärenden, äger hvarje föreningsmedlem en röst, men frånvarande medlem må ej rösta genom ombud.

Vid hvarje sammankomst välja de närvarande medlemmarne ordförande för tillfället.

Val sker med slutna sedlar, om någon medlem det påyrkar, och mellan dem, som erhållit lika röstetal, skiljer lotten.

Öfriga frågor afgöras genom öppen omröstning med enkel pluralitet, och vid lika röstetal gäller såsom beslut den mening ordföranden biträdt.

Vid alla föreningens sammankomster föres protokoll af sekreteraren i styrelsen. Protokollet justeras af ordföranden och två dertill vid sammankomsten utsedda medlemmar.

§ 7.

Fråga om ändring i dessa stadgar kan endast väckas vid ordinarie sammankomst och skall sedan hvila till nästa ordinarie sammankomst, då hon, efter det styrelsen afgifvit af- eller tillstyrkande utlåtande, företages till afgörande. Sådan fråga skall vara utsatt i kungörelsen om den sammankomst, vid hvilken hon skall till afgörande förekomma. Dock eger beslut om ändring ej giltighet med mindre det varder af Stadsfullmäktige i Göteborg godkändt. Ej må likväl ändring beslutas, som leder till rubbning af föreningens ändamål, så framt beslutet icke afser föreningens upplösning, i hvilket fall föreningens då varande tillgångar skola tillfalla någon här varande välgörenhetsinrättning för fattiga barn, på villkor, som af föreningen i sammanhang med beslutet om upplösning bestämmas, dock med iakttagande af att villkor, som fästs vid donation, skola noggrant iakttagas."

Till styrelse för föreningen valdes:

Fru *Gerda Elman*, född Gödecke.

Fru *Mia Hedlund*, född Hedlund.

Doktor *Fr. Belfrage*.

Doktor *P. Silfverskiöld*.

Grosshandlare *Adolf Aaron*.

Ingenjören *C. A. Möller* och

Ingenjören *Gustaf Ekman*.

Till revisorer för 1891 utsågos Herr Skolföreståndare *B. C. Rhode* och Med. Dr: *G. Ahlström* samt till revisors-suppleant Med. Dr: *Per Neuman*.

Föreningen räknade då 477 medlemmar och de inbetalte årsavgifterna utgjorde 2,216 kronor. Hennes Majestät Drottningen har behagat ingå som medlem i föreningen.

Styrelsen hade för sommaren 1891 förhyrt en mindre fiskarstuga å Styrso Tånge, innehållande 4 rum och kök samt tvänne små vindsrum, hvaraf det ena kunde användas till isoleringsrum, om så skulle påfordras, det andra upplåts till förestånderskans enskilda rum. Huset hade ett friare läge än det 1890 förhyrda, omgafs af en liten gårdsplan, der barnen kunde leka, samt en trädgårdstäppa, som dock på grund af sin litenhet föga kunde användas. Huset vidladdes för öfrigt af samma brister som fjolårets. Rummen voro små och låga. Ventilationen måste därför pågå genom öppna fönster såväl natt som dag. Blott då regnet och vinden voro våldsamma, nödgades vi hafva fönstren stängda. Tack vare de på Styrso i ovanligt hög grad milda, ljumma nätterna, kunde någon olägenhet här af aldrig iakttagas. Rummens läge var äfven i år ett hinder för könens särskiljande. Våra patienter hafva därför utgjorts till största delen af flickor samt endast några gossar under 6 år. Särskildt matrum har i år kunnat beredas, och har detta i mer än ett hänseende varit en fördel. Brist på operationsrum har deremot mången gång varit kännbart under den nu förflutna sommaren. Flere af de intagne patienterna voro nämligen i behof af större eller mindre operationsingrepp. De mindre läto sig väl göras, ehuru ej utan besvär på grund af det trånga utrymmet och anstaltens bristfälliga

utrustning i öfrigt, men mot de större stodo allt för stora lokala svårigheter. De patienter, som voro i behof af större operationer,ingo därför dessa uppskjutna till efter sommaren, och under tiden lades uteslutande an på att höja kroppskrafterna. Det lyckades oss äfven att i hög grad vinna det senare målet.

En stor olägenhet har vår hafskuranstalt uti det aflägsna läget såväl från läkaren som från ångbåten.

Vi hafva velat påpeka dessa olägenheter för att den allmänhet, som intresserar sig för anstalten, må kunna med oss ifrå för ett eget hus uppförande. Den under 1891 bildade Föreningen för vård af skrofulösa barn är i stånd att underhålla cirka 30 barn. Som det är att hoppas, att det behjertansvärda syfte, hvarför Föreningen verkar, skall mana allt flere att ingå som medlemmar och att alltså inkomsten af årsafgifterna skall småningom ökas och då det är att hoppas, att enskilda donationer skola tillfalla äfven vår Förening, som enligt vår mening mer än de flesta är samhällsnyttig, anser styrelsen, att det hus, som för anstaltens räkning skulle uppföras, ej borde rymma mindre än 25 sängplatser. Det skulle uppföras så enkelt som möjligt, dock motsvarande hygienens oundgängligaste fordringar. Äfven om detta hus gjordes endast till sommarbostad, visade det sig, att dess uppförande skulle gå till cirka 15,000 kronor. Då Föreningen nu disponerar öfver blott 10,000 kr., återstå dock 5,000 kr., innan styrelsen vågar gå i författning om egen anstalts uppförande. Under tiden har en särdeles välbelägen och i alla afseenden lämplig och rymlig tomtplats för den blifvande hafskuranstalten inköpts på Styrso. Ritningar till den nya anstalten äro uppgjorda af Arkitekten Hans Hedlund samt granskade och godkända af Förste Stadsläkaren D:r Ernst Almqvist.

Under nu tilländagångna sommar har vården vid anstalten anförtrots åt Fröken Anna Törnqvist, f. d. sjuksköterska vid Sofia-hemmet, hvilken med kärlek till sitt kall och fullt hemmastadd i sina åligganden skött sina ganska maktpåliggande göromål. Under hennes ledning

har samma arbetsordning som förra året följts. Sommaren, som första hälften hade så gynnsamt väder, att barnen kunde dagligen vistas ute, hade under de senaste 6 veckorna nästan oafbrutet haft regnväder. Såsom följd häraf gjorde barnen under förra hälften af sommaren snabba framsteg och kunde snart hemsändas friska, medan deremot de under den senare hälften vårdade tillfrisknade långsammare, emellanåt utsattes för smärre recidiv och tillstötande små komplikationer. Under regnperioderna gjorde sig behovet af ett större rum, lämpligt till lek- och arbetsrum, i hög grad kännbart.

Oaktadt den fuktiga väderleken har ingen s. k. förkylningssjukdom visat sig. Ej heller hafva vi under sommaren besvärats af någon smittosam sjukdom, ehuru flere sådana ute i fiskläget yppade sig. Anstalten har i år kunnat mottaga 23 patienter, alla från Göteborg, samt en del extrapatienter, som haft sin bostad utom anstalten, men tillbragt hela dagarne bland våra barn, med dem badat och lekt, intagit sina måltider samt fått sin medikamentära behandling.

Om den speciella sjukvården har anstaltens läkare, Dr P. Silfverskiöld, afgifvit följande berättelse:

Under sommaren 1891 hafva 23 barn vårdats vid Hafskuranstalten för skrofulösa barn å Styrso. Vidstående tabell lemnar en öfversigt häraf:

Af dessa 23 patienter blefvo 21 återställda (= 91,7 %). De öfriga 2 mottogos i ett sådant tillstånd, att någon tanke på att få utskrifva dem såsom friska från början ej funnits. De inskrefvos vid anstalten för att under sommaren, om möjligt, kunna erhålla krafter till att undergå omfattande operationer på hösten. Nedanstående sjukberättelser Nr 9 och 16 torde äfven visa, att detta resultat ernåtts i oväntadt hög grad.

Angående de vårdades tillstånd vid inskrifningen och befinnande under vistelsen vid anstalten anföres följande utdrag ur öfver dem förda journaler:

Nr 1. *Gerda Brulin*, 16 år. Har haft skrofler sedan 4 å 5 års ålder. Fadren klen, hostar mycket, modren frisk. En syster äfven skrofulös, intogs å anstalten den $15/7$ (se sjukberättelsen Nr 19!). Bostaden fuktig, solfattig. Pat. hade vid intagningen eczem öfver hela hufvudet, både ansigtet och den hårbeväxta delen, skrofulös ögoninflammation med betydlig pannusbildning å venstra ögat, djupt sår å högra hornhinnan. Kan å högra ögat ej se att läsa, knappast på 3 tums afstånd räkna fingrarne å handen eller upptäcka en glänsande ring på fingret. På venstra ögat är synen, ehuru betydligt nedsatt, dock relativt bättre. Blefaritis ciliaris. Höggradig blodbrist, blek och klen. Intogs å anstalten den 1 Juni. $7/6$. Redan betydligt bättre. Reparationskärn nybildade. Grumligheterna mycket upplarnad. $11/6$. Ser att läsa större bokstäfver, visarne på ett fickur etc. å *båda* ögonen.

$23/6$. Pat. har förbättrats i hög grad: ser att läsa äfven finare tryck. Är för resten frisk och hurtig.

$30/6$. Läser nu obehindradt hvilken stil som helst. Grumlingen svag. Blefarit i ögonlockskanterna kvarstår.

$10/7$. Med undantag af en lindrig grumling å cornea fullkomligt frisk.

$21/7$. Ingen grumling kvar. Blefariten borta. Pat. fullk. frisk. Hemskrifves $31/7$. Ökat 6 skålp. i vikt.

Nr 2. *Fritz Hugo Olsson*, 6 år. Pat., som sedan tidigaste barndomen varit skrofulös, hade vid intagningen eczem å hufvudets hårbeväxta del, som till största delen utgjordes af sårnader, eczem i ansigtet, dubbelsidig ögoninflammation, prurigo öfver hela kroppen med stark klåda. Pat. var mycket klen, mager och ovanligt liten för sin ålder. Intogs $1/6$.

$7/6$. God matlust. Oftalmien visar synbar förbättring. Eczemet i full läkning. Klådan å kroppen mycket bättre. Huden börjar kännas fin och mjuk.

$11/6$. Nästan frisk. Hvarken å hufvudet eller kroppen finnes nu eczem. All klåda försvunnen. Oftalmien bra.

$23/6$. Fullkomligt frisk.

Hemsändes $29/6$.

Nr 3. *Ernst Sigfrid Rydberg*, 4 år. Eczema universale. Betydligt ansvälda lymfkörtlar å halsen. Diffus bronchit. Klen, mager. Ser eländig ut. Anamnes fattas. Intogs $\frac{1}{6}$.

$\frac{7}{6}$. Matlust nu god, men pat. ser slö och slapp ut, leker ej. Hostar fortfarande.

$\frac{11}{6}$. Lifligare, leker. Hostar något. Eczemet betydligt bättre. Körtlarne på halsen hafva minskats i påfallande grad.

$\frac{23}{6}$. Lymfkörtlarne å halsen kunna nu knappast kännas. Pat. i öfrigt fullkomligt frisk. Hemsändes $\frac{28}{6}$. Ökat 4 skålp.

Nr 4. *Gerda Cecilia Gustafsson*, 8 år.

Skrofulös oftalmi med ulcerationer och blefarospasm. Klen Intogs $\frac{1}{6}$.

$\frac{7}{6}$. Mycket bättre. Längtar hem.

$\frac{11}{6}$. Nöjd och glad. Hemlängtan borta. Ögonen nästan återställda.

$\frac{23}{6}$. Slutas med all behandling enär pat. är frisk.

$\frac{28}{6}$. Hemsändes.

Nr 5. *Anna Theresia Draht*, 12 år.

Haft skrofulös oftalmi med högradig ljusskygghet ett år, nästan oafbrutet. Mycket klen, ser eländig ut. Vindögd.

Intogs $\frac{1}{6}$.

$\frac{7}{6}$. Betydligt förbättrad. Ljusskyggheten borta.

$\frac{11}{6}$. Ögoninflammationen nästan försvunnen.

$\frac{23}{6}$. Ett mycket svagt leucom å högra ögat.

$\frac{30}{6}$. Hemsändes frisk.

Nr 6. *Charlotta Carlsson*, 8 år. Se förra årets anteckningar!

Pat. blef af sin vistelse vid hafskuranstalten sommaren 1890 betydligt förbättrad. Efter hemkomsten fortfor förbättringen, oaktadt pat. kom under särdeles ogynsamma hygieniska omständigheter. Var hela vintern alldeles frisk, men började på våren få recidiv af sin ögoninflammation. Vid inkomsten på anstalten den 1 Juni 1891 var pat. högradigt ljusskygg, ögonlocken tjocka och inflammerade, röda och såriga i kanterna, djupa ulcera å båda corneæ, och i öfrigt såg pat. klen och usel ut. Pat. hade sålunda under våren betydligt försämrats. Kort efter intagningen på hafskuranstalten undergick hon en påtaglig förvandling.

$\frac{7}{6}$. Ljusskyggheten borta. Synen bättre. Ögonlocksinfammationen bättre.

$\frac{11}{6}$. Sårn å hornhinnorna börja läka sig.

$\frac{23}{6}$. Betydligt förbättrad. Ögonen läkas utmärkt väl. För öfrigt är pat. fullkomligt frisk, rödblommig och liflig. Matlust förträfflig.

Sårn i ögonen läktes snart, men dels emedan leucomer kvarstodo, dels emedan föregående vinters erfarenhet lärt oss, att pat. skrofler lätt ville bryta ut igen, då hon kommit tillbaka i sina ogynsamma förhållanden i hemmet, fick pat. kvarstanna på anstalten hela sommaren. Hemsändes frisk $\frac{30}{8}$.

Nr 7. *Svea Elvira Svensson*, 4 år. Benröta i ryggradens halsdel med flere fistelgångar. Mycket klen och nedsatt. Intogs $\frac{1}{6}$.

$\frac{7}{6}$. Patienten är redan bättre. Får massage och passiva rörelser för att motarbeta hufvudets orörlighet.

$\frac{11}{6}$. Fistlarna visa god tendens till läkning. Genom underliggande halsdels uppöfning kan hufvudet nu röras något.

$\frac{30}{6}$. Alla fistlar läkta. Rörligheten af hufvudet temligen bra. För resten intet öfrigt att önska med afseende på helsan.

$\frac{7}{7}$. Pat. kan anses som fullkomligt återställd. Kan vrida hufvudet åt sidorna samt något böja det framåt och bakåt. Skulle i hemmet fortfara med massagen.

$\frac{15}{7}$. Hemsändes.

Nr 8. *Augusta Amalia Hult*, 7 år. Se förra årets anteckningar! Pat., som förra sommaren intogs å anstalten i ett ytterst eländigt tillstånd och efter 25 dagar utskrefs derifrån utan något sjuksympton, har under hela vintern varit fullkomligt frisk, oaktadt de mest ogynsamma förhållanden, hvori hon lefvat. Först på våren instälde sig recidiv. Då hon den 1 Juni intogs å anstalten hade hon en ytterst höggradig ljusskygghet, båda ögonen igensvullna, ögonlockskanterna såriga, båda ögonen inflammerade med temligen djupa sår å hornhinnorna. Blek och klen. Körtlar ansvälda å halsen.

$\frac{7}{6}$. Blefarospasmen bättre. Ulcerationerna i ögonen visa tydlig tendens till läkning.

$\frac{11}{6}$. Pat. kan leka ute. Tillfrisknandet har synbart gått framåt.

$\frac{23}{6}$. Recidiv af bleforospasmen. För öfrigt kry.

$\frac{30}{6}$. Betydligt bättre.

$\frac{14}{7}$. Tillståndet ganska tillfredsställande, ehuru ögonens förbättring går långsamt.

$\frac{28}{7}$. Betydligt bättre.

$\frac{2}{8}$. Ögonen äro väl läkta.

$\frac{5}{8}$. Endast mindre leucomer.

$\frac{18}{8}$. Pat. alldeles frisk, endast ytterst svaga leucomer.

$\frac{31}{8}$. Hemsändes fullt återställd, med godt hull och blomstrande utseende.

Nr 9. *Knut Holmberg*, 4 år. Pat., som blef oss tillsänd i ett ytterst nedsatt tillstånd, skulle egentligen först hafva opererats för sina tuberkulösa benprocesser och derefter helt visst med godt resultat hafva begagnat sig af de stärkande hjälpmedel, hvilka en hafskuranstalt i så hög grad kan erbjuda. Af modrens berättelse framgick, att pat. ungefär 1 år varit sjuk. Han hade vid intagningen tuberkulösa benprocesser å benen, armarne och fingrarne, benröta i höftleden med derifrån ledande tvänne öppna fistlar, tuberkulösa abcesser spridda öfver hela kroppen. Kan ej gå. Nattsvett. Ej matlust.

$\frac{7}{6}$. Matlust god. Pat. har fått ett friskare utseende. De tuberkulösa processerna se bättre ut.

$\frac{11}{6}$. Förbättras synbart. Börjar kunna gå.

²³/₆. Fistlar, abscesser och ulcerationer läkas väl. Endast en fistel från höften suppurerar något. Pat:s allmänbefinnande fullt tillfredsställande. Går nu rätt bra, om han får hålla sig i fasta föremål. God matlust.

¹⁴/₇. Alla abscesser läkta, äfvensom de casiöra processerna i armar och fingrar utan skrapning eller annat yttre åtgörande än antiseptica (jodoform). Pat. kry, fet och glad.

²¹/₇. Benet börjar äfven att läkas.

²⁸/₇. En abscess har bildat sig å benet, kommande från coxiten. Pat. har till följd häraf varit sämre sista veckan.

²/₈. Benet bättre. Fisteln har ett godt utseende.

¹⁸/₈. Pat. har ett friskt utseende. Fisteln på benet suppurerar föga, synes vilja läka sig.

²³/₈. Man kan ej längre med sond tränga upp genom fisteln under höftleden. Nästan ingen flytning. Pat. har ett godt utseende, god matlust.

Utskrefs i ett mycket förbättradt tillstånd den 24 Augusti. Nu meddelade fall synes mig vara en den aldra vackraste illustration till den verkan, hafskuren utöfvar på tuberkulösa processer. Knut Holmberg var i hög grad angripen af tuberkulos. Här fanns benröta i fingrarna, en betydande cariös process å radii, suppurerande coxit och en mängd tuberkulösa abscesser spridda öfver hela kroppen. Abscesserna blefvo inciderade, men för öfrigt fingo de ulcerativa processerna hafva sin gång. I fistlarne infördes jodoformstänger och alla åtkomliga ulcerationer betäcktes med jodoform. Men detta var för patienten intet nytt. Han hade både i hemmet och på sjukhus behandlats på samma sätt. Det som här tillkom och som väl får tillskrifvas största äran af det uppnådda resultatet var: hög diet, frisk hafsluft, varma bad, lämpliga sysselsättningar. Att emellertid resultatet kunde blifva så godt, som det blef, det var säkert för hvar och en, som följde patientens tillfrisknande med intresse (och deras antal var ej ringa) ganska öfverraskande.

N:r 10. *Olga Sofia Olsson*, 11 år. Eczem med hudförtjockningar i ansigtet, händerna och underarmarne samt halsen (de för dagsljuset utsatta kroppsdelarne). Kolossal klåda. Intogs ¹/₆.

⁷/₆. Bättre. Huden kännes mjukare.

¹¹/₆. Betydlig förbättring.

²³/₆. Upphöres med salv-behandling, enär pat. är nästan fullt återställd.

⁷/₇. Huden nu fullt normal.

¹⁵/₇. Hemsändes frisk.

N:r 11. *Hulda Bäckeman*, 10 år. Har flere år lidit af diverse skrofulösa åkommor. Kommer från Göteborgs Barnhus, der hygien en är särdeles god.

Pat. är tjock och slapp i hullet. Näsa och mun mycket ansvalda, betäckta med sår. Eczem öfver största delen af ansigtet. Skrofulösa ögoninflammationer med djupa ulcera å båda ögonen. Blefarospasm.

- 7/6. Pat. har under den nu gångna veckan märkbart förbättrats.
 11/6. Eczemet borta. Ansigtet ej längre svullet. Ljusskyggheten längesedan borta. Ögonen börja läka sig.
 23/6. Nästan frisk. Endast en randkeratit å venstra ögat.
 30/6. Eczem har ånyo börjat visa sig vid näsan. Nya flyktener hafva uppträdt i ögonen.
 14/7. Recidivet blef lindrigt, är nu fullt läkt.
 21/7. Ånyo recidiv af flyktener med lindrig blefarospasm.
 28/7. Ögonen något sämre. Ett ulcerus har bildat sig å cornea.
 2/8. Ögat ganska dåligt. Ulcerus djupt.
 5/8. Betydligt bättre. All retning öfverständens. Såren läkas.
 14/8. Fullkomligt frisk.
 18/8. Inga leucomer synas. Pat. ser alldeles frisk ut.
 25/8. Hemsändes.

Nr 12. *Clara Carlsson*, 12 år. Haft ondt i ögonen 2 1/2 år. Vårdats af Göteborgs ögonläkare allt sedan sjukdomen började utan varaktig förbättring.

Pat. är klen, blek, har dålig matlust.

Ulcerativ dubbelsidig oftalmi med kolossal ljusskygghet. Djupa sår å hornhinnorna utan reparationskärl. Corneæ öfverallt grumliga, ogenomskinliga. Pat. måste ledas. Intogs 4/7.

Den 7 Juli var hon redan så mycket bättre, att hon kunde vägleda sig ensam.

14/7. Kan se att läsa på båda ögonen; går obehindradt. Börjar få färg. Matlust god.

21/7. Tillfrisknandet går bra.

28/7. Endast svaga grumlingar. Eljes frisk.

2/8. Endast de allra minsta antydningar till grumling å högra ögat. Venster cornea fullt klar. Hemsändes 3/8.

Nr 13. *Sella Settervall*, 8 år. Eczema capitis et faciei. Lymfadeniter å halsen. Intogs 1/7.

10/7. Bättre.

14/7. Nästan frisk. Körtlarne minskas.

17/7. Frisk.

Hemsändes frisk 31/7.

Nr 14. *Nils Settervall*, 4 år. Eczema capitis. Betydliga körtelansvällningar å halsen. Intogs 1/7.

14/7. Körtlarne minskas. Pat. nästan frisk.

21/7. Ännu kännas några årtstora körtlar.

31/7. Hemsändes frisk.

Nr 15. *Ellen Amalia Johansson*, 15 år. Pat., som varit skrofulös sedan tidiga barndomen, är blek och aftärd, vanställd af en massa sår, ärr och fistlar, dels af senare datum dels rester efter föregående operationer. Alla såren hafva sitt säte på halsen, tätt under underkäken och alla fistlar leda in i underkäksbenet, som på flera ställen kännas carieradt. Intogs 1/7.

10/7. Bättre. God matlust. Ser duktigare ut.

^{15/7.} Helsotillståndet bättrats betydligt. Matlust riktigt god. Ser ej så dålig ut. De suppurerande körtlarne, hvaraf somliga voro af ett plommons storlek, minskas synbart. Fistlarne börja läkas och få ett »friskt» utseende. Hemma var pat. mest sängliggande för mattighet, magplågor och diarrhé. Nu är allt detta borta. Pat. känner sig ej ens matt, är ute och leker dagarne igenom.

^{21/7.} Lagt på hullet betydligt. Endast en fistel finnes qvar och äfven den är grundare, stadd i god läkning. Körtlarne betydligt mindre.

^{28/7.} Tillfrisknandet går stadigt framåt.

^{2/8.} Nästan frisk. Endast ett mindre sår å halsen antyder en rest efter en fistel, som nu är läkt med undantag af ett hud-sår, hvarifrån man nu ej mera kan med sond inkomma i någon fistelgång.

^{15/8.} Alla körtelansvällningar äro borta. Såren å halsen väl ärrade. Endast å den sista fistelns plats synes en vätskande yta. Pat. har ett blomstrande utseende.

Utskrefs frisk ^{29/8.} Hade då ökat 7 $\frac{1}{2}$ skålp. i vikt.

N:r 16. *Hilda André*, 9 år. Se förra årets anteckningar! Pat. vårdades på hafskuranstalten förra året, äfven då för svåra tuberkulösa åkommor, och utskrefs derifrån efter 25 dagars vistelse fullkomligt frisk, för så vidt man af undersökning kunde döma. Under vintern blef pat. i sitt ohygieniska hem åter sämre. Tuberkulos uppträdde nu på flere ställen å kroppen. Benröta instälde sig ånyo å det opererade venstra underbenet, der vid intagningen å anstalten den 1 Juli benet syntes carieradt i en utsträckning af 5 tum. Likaså caries i högra underarmen och högra lårbenet med fistelgång utmynnande i knävecket. Dubbelsidig caries i örats ben och proc mastoidei. Ulcerativ keratit å högra ögat med stark blefarospasm. Barnet ytterligt nedsatt, företer en bild af det största elände.

Här funnos ej stora utsigter att få hemsända barnet friskt, knappast att kunna göra det någon varaktigt tjenst.

Föräldrarna hade emellertid så god erfarenhet från förra årets kur, att det ej var godt att neka dem deras bön, att äfven i år få sitt barn vårdadt på Hafskuranstalten.

^{14/7.} Pat. ganska klen. Högra ögat ogenomskinligt, dess cornea opak, ojenn. Blefarospasmen ytterligt stark, viker ej för vanliga medel.

^{17/7.} Ögat fått en mängd reparationskärl. Fistlarne på armen och benet se mycket bättre ut, visa tendens till läkning.

^{21/7.} Osteiten på högra armen nästan läkt. På benet är fisteln ännu öppen. Pannusbildningen ogenomskinlig, täcker hela högra ögat.

^{2/8.} Grumligheten å högra ögat klarnar upp sig. Ännu återstår en fistel å högra armen. Å benen tillståndet föga förändradt

¹⁴/₈. I dag är pat. feberaktig, beroende på en abscess, som bildat sig å femur och som genom den förhandenvarande fisteln ej kan tömmas. Ögat betydligt bättre.

¹⁸/₈. Febern borta. Abscessen tömt sig genom fisteln. Armen läkt.

²²/₈. De cariösa processerna å högra armen och högra fibula alldeles läkta, väl ärrade. Å högra armen synes nu blott ett 2 ctm. långt ärr och en uppdrifning å radius, å högra underbenet tvenne ärr, det ena 6 ctm. långt det andra 3 ctm. långt öfver fibulas midt, båda fullkomligt läkta. Från femurs undra sida af-söndras ännu en del var genom den i knävecket öppna fisteln. Svårt är dock att afgöra, om denna fistel leder in till benet eller om suppurationen kommer från en intermuskulär abscess mellan benets böjmuskler. Femur ömmar ej och är ej uppdrivet. Caries fortfar i mellanörat, men suppurationen derifrån har nästan alldeles upphört. Hörseln väl bibehållen. Ögonen nästan läkta, endast leucom å högra ögat kvarstår. Allmänbefinnandet utmärkt godt. Pat. är fet och rödblommig, har god aptit.

²⁷/₈. Armen, som varit alldeles läkt, har ånyo brutit upp. Genom den öppnade fisteln kännes carieradt ben.

³¹/₈. Pat. hemsändes, visserligen långt ifrån frisk, men likväl i ett mycket förbättradt tillstånd. Modren uppmanades att låta å sjukhus operera de cariösa delarne å armar och benet.

Nr 17. *Axel André*, 4 år, broder till föregående pat. Äfven denne lider af tuberkulos i venstra handens IV och V matacar-palben och högra femur. Intogs den 1 Juli.

¹⁴/₇. Benprocesserna i god läkning. Pat:s utseende tyder på fullkomlig helsa.

²¹/₇. Alla fistlar fullkomligt läkta. Pat. i öfrigt alldeles frisk
Hemsändes frisk ³¹/₇.

Nr 18. *Emelie Wahlberg*, 15 år. Se förra årets anteckningar. Pat., som hela hösten och vintern varit fullkomligt frisk, fick ett återfall af sin ögonsjukdom på våren. Nu dubbelsidig diffus keratit med grumlingar, dock ej så svåra som i fjol. Intogs ¹⁵/₇.

Den ²⁸/₇ voro ögonen nästan återställda. Pat. i öfrigt frisk.

⁵/₈. Nästan absolut frisk.

¹⁴/₈. Inga grumlingar återstå.

²⁹/₈. Hemsändes frisk.

Nr 19. *Emma Brulin*, 5 år, syster till Nr 1. Blefaritis ciliaris. Blefarospasm. Eczema capitis. Keratitis ulcerosa bilateralis.

Intogs ¹⁵/₇.

²¹/₇. Bättre.

²⁸/₇. Endast svaga grumlingar å båda corneæ. Eljest fullkomligt frisk.

⁵/₈. Frisk. Fick dock kvarstanna till sommarens slut.

N:r 20. *Hildegard Johansson*, 9 år. Haft ondt i ögonen flere år, särdeles höst och vår. Nu rätt betydliga leucomer å båda ögonen. Körtelansvällningar å halsen. Intogs $1/8$.

- $5/8$. Leucomerna klara upp sig.
- $14/8$. Leucomerna svagare, nästan bra.
- $18/8$. Leucomerna borta.
- $23/8$. Fullkomligt frisk. Hemsändes $29/8$.

N:r 21. *Agnes Hildegard Andersson*, 3 år. Lymfadeniter å halsen. Leucomer å båda ögonen. Klen. Dålig matlust.

- $5/8$. Matlust god.
- $14/8$. Betydligt bättre.
- $18/8$. Leucomerna nästan borta. Pat. i öfrigt frisk.
- Hemsändes fullkomligt återsteld $27/8$.

N:r 22. *Anna Carlsson*, $2\frac{1}{2}$ år. Har sedan Mars månad haft utslag å öronen, näsa och sedan hela ansigtet. Eczemet har sedermera spridt sig öfver hela kroppen. Föräldrarne hafva förgäfvets anlitat flere läkare härför. Under de sista 14 dagarne har pat. äfven haft ondt i ögonen.

Nu flyktenulös keratit, dubbelsidig. Eczema faciei et universale. Intogs $3/8$.

- $8/8$. Nästan läkt.
- $14/8$. Eczemet är borta. Endast å venstra ögat kvarstår keratit. Blefaritis ciliaris kvarstår ännu svagt.
- $23/8$. Med undantag af snufva och lindrig blefarit fullkomligt bra.
- $27/8$. Snufvan borta. Pat. frisk. Hemsändes $30/8$.

N:r 23. *Jenny Damme*, 6 år. Intogs den $3/8$. Pat., som sedan tidigaste barndomen varit skrofulös, besväras nu i hög grad af kronisk rhinit, adenoida vegetationer i svalget och tonsillarhypertrofi. Lymfkörtlarne å halsen äro ansenligt uppdrifna.

Efter grundlig operation och med lämplig lokalbehandling i förening med allmän sådan, förbättrades pat. hastigt.

Utskrefs frisk den $26/8$.

Utom de nu beskrifna fallen hafva åtskilliga extra-patienter åtnjutit vård vid anstalten, men haft bostäder i fiskläget. Äfven alla dessa hafva vi haft glädjen kunna återsända friska.

Ser jag tillbaka på sommarens verksamhet, erfar jag stor tillfredsställelse öfver det vunna resultatet. Det öfverträffar visserligen fjolårets resultat ej så obetydligt; dock får man ej derutaf draga den slutsatsen att behandlingen under innevarande år varit bättre än under 1890. Det har snarare berott på, att fallen i år varit något lindrigare. Möjligen kan till den goda utgången äfven hafva bidragit den större erfarenhet, vi vunnit vid behandlingen

af skrofulösa åkommor, bostadens större rymlighet, väderleken m. m. I alla fall har hafskuren visat sig hafva en så utomordentligt god inverkan på skrofulösa och lokalt tuberkulösa sjukdomsprocesser hos barn, att jag ej kan nog varmt lägga allmänheten på hjertat önskvärheten af att med penningmedel understödja ett företag, som visat sig hafva så goda följder.

Då hafskuranstalter utomlands öppnades för skrofulösa barn, hyste man fruktan för, att de patienter, som om sommaren här återvunno helsan, under vintern då de återkommo till sina fattiga hem, skulle återfalla i sjukdomen igen.

Denna invändning är visserligen redan vederlagd till fullo genom den erfarenhet, man i detta hänseende vunnit, men det var dock af vigt att veta, huru härmed skulle förhålla sig i vårt land med dess korta sommar, långa vintrar och i allmänhet svåra former af skrofulos.

Jag har därför med intresse följt de patienter, som förra sommaren vårdades å anstalten. Af dessa har en, Ivar Andersson, under vintern aflidit, och 4 andra hafva på våren fått recidiv, alla dock ganska lindrigt med undantag af en, Hilda André (se ofvan). Alla de öfriga (71,4 %) hafva hittills förblifvit friska. Och detta synes mig vara ett godt bevis på, att hafskuren ej blott gifver en förbättring för stunden, utan skänker en varaktig helse i de flesta fall och i andra visserligen ej kan skydda för recidiv, men dock skänka ett så stort mått af helse och krafter, att de sjuka dels kunna länge stå emot de ogynnsamma inflytelserna i hemmen, dels — då de till slut duka under — få lindriga återfall, som genom en förnyad hafskur möjligen kunna fullständigt botas.

Att jag allt framgent skall rikta min uppmärksamhet härpå och med intresse följa mina patienter äfven utom anstalten, säger sig sjelft.

Att naturligtvis en anstalt, som kunde vara öppen hela året om, skulle kunna framvisa ännu mycket vackrare resultat, derom hyser jag intet tvifvel, och jag hoppas för visso, att den tid ej skall vara allt för aflägsen, då ett dylikt vintersanatorium skall komma till stånd.

P. SILFVERSKIÖLD.

Underhållsdagarnes antal har varit 1,068. Hvarje patient har i medeltal uppehållit sig inom anstalten 46,4 dagar.

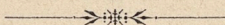
Fördelas utgifterna (med frånräkning af inventarier) på antalet patienter och underhållsdagar, visar det sig, att hvarje underhållsdag kostat kr. 1,36 (under 1890 = 1,43) och hvarje patient kronor 63,50 (1890 = 72 kr.)

Fr. Belfrage. Gustaf Ekman.

C. A. Möller. Adolf Aaron.

Gerda Ekman Mia Hedlund
f. Gödecke. f. Hedlund.

P. Silfverskiöld.

GÖTEBORG.

J. E. LUNDBERGS BOKTRYCKERI.

1891.